

PERBEN A MULANDÓSÁGGAL SAMU KATALIN (1934 - 2011)

„A plasztika mindig is a maradandóságot célozza meg, s így jó eséllyel perelhet a mulandósággal.”

– Ezek Samu Katalin szobrászművész szavai egy 1960-as évekből származó nyilatkozatából. A gondolat, amelyet megfogalmaz, példásan írja le műveinek azt a körét, melyet már az első kiállításai kapcsán is őszinte lelkesedéssel és elismeréssel fogadott mind a szakma, mind a műtészek akkori meghatározó köre. Állatszobrának első sorban a kőben megfogalmazott darabjaira használhatjuk mi is azt a kifejezést, melyet már 1966-ban leírt Szabó György az Élet és Irodalomban szobrai kapcsán: „finom archaizmus.”

Miként bontható ki ez a fogalom, és hogyan gyökerezik e páratlan szobrászi életműben?

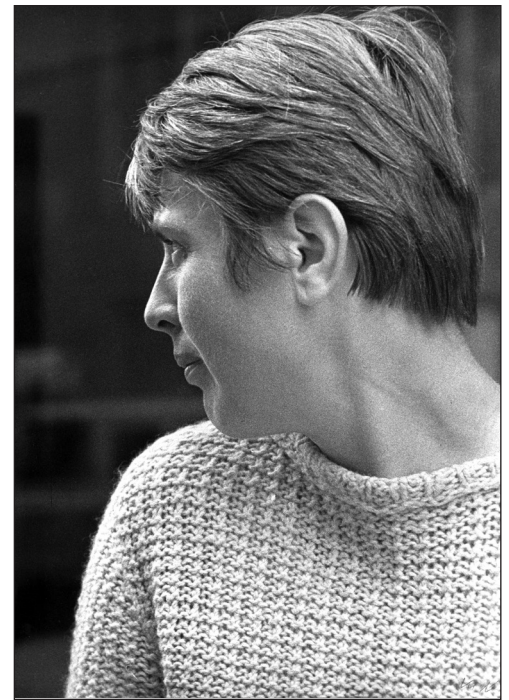
Samu Katalin 1934-ben született Hódmezővásárhelyen. Tizennégy éves korában Szegeden Tápai Antal szabadiskolájában tanulta, hogyan kell szobrászként bánni az anyaggal. Budapesten érettségizett, majd a Képzőművészeti Főiskolára került, ahol Mikus Sándortól szobrászatot, Barcsay Jenőnél tárgybrázolást és anatómiát tanult. Az egy éves előtanulmányok után vették fel az Iparművészeti Főiskolára, ahol Borsos Miklós volt a mestere. 1958-ban, a főiskola elvégzése után visszatért szülővárosába, mert az itt élő emberek és állatok biztosították neki művészetéhez az inspirációs forrást. Ahogy ő fogalmazott egyik katalógusának előszavában:

„Szobraim és rajzaim a Vásárhelyen élő emberekről és állatokról készültek. Ismerem őket, közöttük nőtem fel... Munkáimhoz az itt lakó emberek és a számukra munkájukhoz, létfenntartásukhoz nélkülözhetetlen kedves állatok nyújtottak élményt.”

Első önálló kiállítására, a Tornyai János Múzeumban került sor 1964-ben, majd 1966-ban Budapesten a Kulturális Kapcsolatok Intézetének kiállítótermében rendezett egyéni kiállítást. Ugyanebben az évben Derkovits-ösztöndíjat kapott. 1964 és 1977 között a szegedi Tömörkény István Művészeti Szakközépiskola rajz-mintázás tanáraként, művészetpedagógusként dolgozott. 1959 és 1987 között tizennégy köztéri szobrát állították fel az ország különböző városaiban Szegedtől Kőszegig. Zömmel állatbrázolásai (*Fekvő borjú*, *Csikók*, *Játzó mackók*, *Kuvasz*) kerültek nyilvános terekre vagy övodák udvaraira, de az *Olvasó leány* (Mindszent) vagy az *Olvasó fiú* (Hoyersverda, Németország) című alkotásai emberbrázoló készségét példázzák. Legjelentősebb az Ajka város parkjában álló *Állatfigurák* című szoborcsoportja. Ebben Fekete István regényeinek állathőseit örökíti meg.

2002-ben Mindszenten közel ötven alkotásából nyílt állandó kiállítása.

Művei kapcsán azt az általános ismeret visszhangozta szinte minden recenzió, hogy az archaikus korok plasztikáinak világával mutatnak szobrai, faragásai rokonságot. Ismét Samu Katalin saját szavai lehetnek segítségünkre. 2004-ben, midőn az Alföldi Galériában hetvenedik születésnapján gyűjteményes kiállítással köszöntötték, azt nyilatkozta, hogy a görög művészetet szereti a legjobban, de az ókori Egyiptom szobrászata is közel áll alkotói felfogásához. Megnevezte tehát azt a két meghatározó forrást, mely szobrászi formavilágának és látásmódjának leginkább alakítója, inspiráló eredete volt, s amely plasztikai értékrendjének mércéjévé vált. *Borjúfej* című szobrát az teszi időtlen műalkotássá, hogy a kötömből úgy bontotta ki az állatfej formáját, hogy véssőjével szinte alig nyúlt hozzá a kőhöz. Tizezer éves mozdulattal fejtette ki az organikus formát a kristályos szerkezetű anyagból. Kőszobrainak letisztult formai megoldásával a választott figurák tömbszerű alakítására törekedett. Ez az összefoglaló formáltság, a lapidáris egyszerűség Medgyessy Ferenc munkáinak hatásáról vall. Műveinek másik, sajátos ismérve az artisztikum és az intimitás. Művei kis udvarokba, vagy belső terekbe kíváncznak. Nem csak méreteik és hangulatuk, hanem térbeli egységük és fe-

SAMU KATALIN
SZOBRÁSZMŰVÉSZ

A felvételt
Koffán Károly fotóművész készítette.
Forrás: Tornyai János Múzeum

lületi hatásaik miatt is. Az artisztikummal páros intimitás leginkább mackószobrain figyelhető meg: *Mackók* (Fábiánsebestyén), *Játzó mackók* (Kőszeg), *Labdázó mackók* (Felsőszentiván), és *Mackó* (Tiszasziget).

A Tornyai János Múzeum gyűjteményében őrzött *Fekvő borjú* című homokkő faragása nem csak attól lenyűgöző műalkotás, hogy az időtlen nyugalomban pihenő állapotot örökíti meg, hanem azért is, mert a borjú formája, mozdulata idomul a kő adta befoglaló formához is. Emellett az esteleges és véletlenszerűen adódó foltok, a kő erezete, a rétegek találkozásánál kialakult elszíneződések mind szerves részei a kompozíciónak. „Finom archaizmus” írták róla 1966-ban, s ez a finoman archaizáló, a látott valóságemben is az örök eszenciát, a lényegit, a maradandót kereső vágy maradt munkásságának végső jellemzője.

2004-ben szülővárosától Pro Urbe díjat kapott, majd a következő évben az Őszi Tárlaton Galyasi Miklós-díjjal jutalmazták munkásságáért.

Most, midőn szomorúan vesszük tudomásul, hogy életműve egyszer s mindenkorra lezárult, ugyanakkor megnyugvással konstatálhatjuk, hogy ez az életmű joggal perel a mulandósággal, hiszen Samu Katalin főműveiben mindig is a maradandóságot célozta meg.

Nagy Imre